

Wielkiego

Xięstwa

POZNĄŃSKIEGO.

Nakładem Drukarni Nadwornej W. Dekera i Spółki. — Redaktor: A. Wannowski.

N° 194. — W Srodę dnia 21. Sierpnia 1833.

Wiadomości zagraniczne.

Turcyja.

Z Konstantynopola, dn. 23. Lipca.
(Gaz. Powsz.) — Korzystam z okazji gońca, który traktat między Portą i Rosyją do Paryża przewozi. Porta podobno wielkiego dołożyła starania, aby traktat ten do skutku przyprowadzić, kiedy ona wiele na nim zyska. Potrzebując raz opieki państwa obcego, przekonała się, że Rosyja najdatniejsza do udzielenia onęj. Bez niezwłocznego wkroczenia Cesarza rossyjskiego, panowanie Sultana jużby było ustalo, i państwo Otomańskie stałoby się było zdobyczą Egipcyan. Traktat ten dąży do zapobieżenia podobnym kłęskom. Rząd rossyjski zobowiązuje się w nim, utrzymać nietykalność i całość Turcyi i udzielić W. Porcie pomocy przeciw każdemu napadowi, bądź wewnętrznemu, bądź zewnętrznemu. Wzajemnie oświadczą rząd turecki, iż gotów Rosyji w podobnym razie podobnej użyczyć pomocy. Dostawi ona w tym celu pewną ilość wojska i posiłkować będzie Rosyją także innym sposobem. Zgodnie z tém przyrzeka Dwór petersburski, że wedle okoliczności Porcie nadeszle wojska posilujące i ją wesprze wszystkiem, czego by do obrony granic swoich i utrzymania w

wewnętrznej spokojności potrzebowała. Jestto więc formalne przymierze szczerne i odporne, które te oba państwa między sobą zawarły. Zostalo ono już z obu stron ratyfikowane, azatém istnieje rzeczywiście. Czas trwania tego wyznaczony na 8 lat, po upływie których się unieważnia, jeśli powtórnie nie będzie odnowione. — Porta z traktatu tego wielką robi tajemnicę, zapewne aby uniknąć zarzutów i reklamacyi ze strony Anglii i Francyi. Budzi się nadzieja, że potrafi dochować sekretu, lubo tylkrotnie się przekonać mogła, że się coś podobnego nie udaje. Nawet w obecnych okolicznościach powinnoaby się była poznać na tém, że nowy przymierza traktat w Paryżu i Londynie już wiadomy, kiedy Posłowie francuzki i angielski urzędowe uczynili kroki, aby dojść przyrzeciem, dla których Porta całęm swęm zaufaniem wyłącza Rosyją zaszczycała. Zresztą wolno każdemu państwu, szukać dla siebie sprzymierzonych polubownie: nierozumnie więc postępuje Porta, jeśli się zawartego traktatu wypiera, albo się kłopotci, że bez przyzwolenia wymienionych państw w ścisłe weszła związki z dworem, który ją od ostatecznej zguby ocalił. Gdyby Francya i Anglia traktat ten zniweczyć usiłowały, przywłaszczalyby sobie zrzędną wyższość, o co właśnie gabinet petersburski obwiniają.

S z w a j c a r y a.

Z Bazylei, dnia 8 Sierpnia.

Dzisiaj doręczyli oba przez Sejm zjednoczony Zurychski z korpusem armii wysłani Kommissarze rządowi Bazylejskiemu swoje ultimatum, stósownie do swoich instrukcyi. Oświadczają w niem, że jeśli jutro, dnia 9. Sierpnia w południe, rząd Bazylejski nie zezwolił na wkroczenie wojska pod komendą ich będącego, Bazyleja od tego momentu zostanie obleżoną i mocą oręża do zezwolenia tego zmuszoną. Dwa bataliony milicyi szwajcarskiej stanęły w Arlesheim, miasteczku na półtorej mili od Bazylei odległym. Kommissarze żądali, aby natychmiast im nadesłano działa i moździerze ciężkiego kalibru, potrzebne do bombardowania miasta. — W tej chwili donoszą o przybyciu pułku piechoty i jazdy, jako też parku artylerycznego z Baden na granicę badenską. Bramy miasta ciągle jeszcze zamknięte a nieprzyjaciele jeden w obliczu drugiego. — Mieszkańcy Bazylei w największej trwodze. Przez cały dzień dzisiejszy i wczorajszy wywożono sprzęty i kosztowności do Francyi. — O godzinie 5tej wieczorem Sejm zjednoczony postanowił 3000 wojska wysłać do Bazylei a 9000 osadzić terytorium okolicy.

Z dnia 10. Sierpnia.

Na wczorajszém nadzwyczajném posiedzeniu Wielkiej Rady uczyniła Mała Rada wniosek, aby z Kommissarzami wojska zjednoczonej Szwajcaryi natychmiast zawiązano układy względem stósownych i broniących warunków, pod któremi na żądanie osadzenie miasta przystać miano, oraz aby wypadek tych układów Wielkiej Radzie do potwierdzenia przelożono. Przy dyskusyach w tym przedmiocie umiarkowanych i rozsądnych, powstawano na wniosek ten ze względu na wieloletnie doświadczenia; dowodzono oraz, iż obecne położenie nasze nieodbicie tego wymaga, abyśmy się bronili do ostatniego. Odzywały się jednakowoż też głosy, twierdzące, że wniosek ten przyjąć wypada, kiedy siły nasze zbyt wysoko cenimy ani się nie zapewniliśmy o jednozgodném w tej mierze zdaniu wszystkich obywateli. Uważano, że to skłonienie się do przyjęcia wyroków Sejmu zjednoczonego i wpuszczenie wojska rozdrażnione umysły kraju dla nas złagodzi a tak byt nasz się polepszy; po każdym razie miało ostateczne rozstrzygnięcie być zastrzeżoném dla W. Rady, szłoby obecnie tylko o umocowanie do zawiązania przedwstępnych układów. Podawano także projekt, uciec się do pomocy obcej, kiedy ziomkowie nasi szwajcarscy nas do ostateczności doprowadzają. Wszakże nie przypuszczono myśli o zbrojnej interwencyi końcem urzędzenia spraw naszych wewnątrznych.

chciano tylko wezwać pomocy tych mocarstw, które bezpieczeństwo Szwajcaryi gwarantowały, abyśmy nie padli ofiarą nienawiści przeciwników naszych i nie zostali zniewoleni do zaciętej obrony miasta naszego. Ale i te projekta natrafiły na dzielny opór, kiedy większa część członków wybitnie oświadczyła, że w gronie rządu nigdy o wnieśzaniu się obcych, pod jakimkolwiek bądź nazwiskiem i pozorem, ani mowy być nie może. Bazyleja od drogi honoru, którą szła dotychczas, teraz też nie odstąpi. Przy przegłosowaniu było 56 głosów przeciw a 9 głosów za wnioskiem Małej Rady.

F r a n c y a.

Z Paryża, dnia 10. Sierpnia.

Monitor donosi, że Król dnia 26. m. b. z Paryża wyjedzie, dnia 31. do Cherbourga przybędzie, i tamże przez 3 dni, aż do 3. Września zabawi. Dnia 10. powróci N. Pan do St. Cloud.

Prezes Rady Ministrów oczekiwany tu z powrotem dnia 24. m. b. Konsul Dom Miguela w Bayonne zatknął na hotelu swoim chorągiew Królowej Donny Maryi.

Kładąc Monarcha kamień węgielny na skład towarów w tutejszej stolicy, oświadczył Panu Thomas, który się podjął tej budowy: „Mam nadzieję, iż to będzie nową erą dla handlu paryzkiego. Ustalenie polityczne nie miałoby wartości, gdyby stąd nie wzmożł się handel i przemysł. Wyraża te sprawy wielką radość.

Na ulicy du Caire aresztowano 18 młodzieńców, za to, iż należą do towarzystwa praw człowieka.

Panowie Lafayette i Odillon Barrot wrócili do tutejszej stolicy z dóbr swoich, gdzie znajdowali się podczas obchodu dni lipcowych.

Monitor umieścił następujące wiadomości o wyprawie Generała Desmichels do Arzew: „Dnia 1. Lipca dowiedział się wspomniany Generał o zgonie Bethuwa, Kadego z Arzew, który od kilku miesięcy siedział w więzieniu w Maskara. Wiadomość tę otrzymał od nowego Kadego, który jest wujem dawniejszego, tudzież od innych członków rodziny jego, którzy zaraz wezwali opieki Francuzów przeciw przykrościom, doznawanym od stronnictw, które Bethuwa wydał Abdelkaderowi. Taki był powód przedsięwzięcia wyprawy. Przybyła ona dnia 4. Lipca przed Arzew, natychmiast rozbito obóz i wystawiono małą warownię. Gdy mieszkańcy dowiedzieli się o zamiarze Generała, Arabowie tegoż dnia wieczorem sprowadzili woły i konie na targ. Nazajutrz rano pokazało się kilku uzbrojonych ludzi na wzgórzach między Arzew i obozem. Wysłany na rozpoznanie szwadron strzelców

z kompanią woltżerów, przymusił ich do ucieczki. W nocy z dnia 5. na 6. Lipca mieszkańcy należący do stronnictwa przeciwnego Kademu, oddali się w cichości z żonami i dziećmi swymi, celem udania się do sąsiedzkiego pokolenia. W dniach 6., 7. i 8. Lipca nie pokazał się żaden Arab. Zajęto się dalszą robotą wspomnianej warowni i sprowadzaniem żywności. Po ukończeniu pierwszych robót, zostawiono dostateczną załogę, a reszta wojska wyprawy udała się dnia 9. Lipca o godzinie 11. tej wieczorem napowrót do Oranu, i nigdzie nie spotkała nieprzyjaciela. Z powodu burzy na morzu, General Desmichels odłożył na czas późniejszy zamierzone rozpoznanie okolic Mostaganem.

Naczelnicy sekty St. Symonistów, Enfantin i Chevalier, skazani wyrokiem Sądu kryminalnego tutajszego na jednoroczne więzienie, wysiedziawszy już połowę tego czasu, zostali dnia 2. b. m. uwolnieni; Monarcha bowiem darował im resztę kary. Król ulaskawił także 2. innych ludzi, skazanych na trzyletnie więzienie, za to, iż w dniu 5. i 6. Czerwca r. z. należeli do zaburzeń.

H i s z p a n i a.

Z Madrytu, dnia 29. Lipca.

Aresztowano tu dwóch Francuzów, w chwili, gdy wysiadali z dyliżansu. Znalezione przy nich buntownicze odezwy, drukowane w Tuluzie i innych miastach południowej Francji. Pan Zea Bermudez udzielił te papiery Panu Rayneval. Tegoż dnia wieczorem wysłał Pan Zea Bermudez gońca do Xięcia Broglie z notą, w której rząd hiszpański domaga się oddalenia nieprzyjaciół Ferdynanda VII. z Francji.

A n g l i a.

Z Londynu, dnia 9. Sierpnia.

Globe onegdajszy wyraża: „Zamówienie statków przewozowych ze strony Admiralicji poczytywano tu niepójętym sposobem za demonstracją wojenną. Nie wiemy tego, czy ono w skutek obecnego położenia Portugalii nastąpiło, czy też nie; mamy jednak ważne bardzo pobudki wątpić, że się gabinet nasz bynajmniej nie obawia zwałcenia neutralności przez Hiszpanią. Przeciwnie wiemy, że gdyby żołnierze Dom Miguela przejść mieli przez granicę hiszpańską, oni tam natychmiast zostaliby rozbrojeni. Co się tyczy przewozu wojska, tedy, ile nam (przynajmniej) wiadomo, takowy wcale nie zamierzony i musiałby niespodzianie nastąpić okoliczności, aby rząd do przedsięwzięcia środków takich zniewolił.“

Globe dzisiaj pisze: „Don Karlos ciągle jeszcze w Lizbonie bawiący, wzbrania się

udać na pokład okrętu hiszpańskiego, wymuszając życzenie, aby go okręt wojenny angielski do Neapolu przewiozł. — Skoro zamiar Donny Maryi, udania się do Portugalii, zostanie ogłoszony, rząd angielski starać się będzie o to, ażeby prawna Monarchini państwa tak ściśle z nami sprzymierzono na pokładzie okrętu wojennego angielskiego powróciła do stolicy swojej. — Pan Addington, nasz dotychczasowy Poseł w Madrycie, odwołany został, ponieważ (według pogłoski) rząd nasz postanowił z większą działaczą sprężystością. Następcą jego jest Pan Jerzy Villiers.

Pakietbot Królewski „Sheldrake“, który z Rio-Janeiro d. 23. Maja wypłynął, przywozi wiadomość, że w Brazylii wielkie panuje wzburzenie i niespokojność; zaufanie ku Regencyi stopniowo się zmniejszało, przeciwnie stronnictwa Republikanów i Portugalczyków wzmagają się coraz bardziej. Senhor Antonio Carlos Ribeiro d'Andrade na tym pakietbocie przybył do Anglii, aby w imieniu owego stronnictwa portugalskiego upraszać Dom Pedra, aby do Brazylii powrócił; chciał on na najpierwszym statku parowym puścić się do Lizbony.

Xiężna Liwen oczekiwana tu wkrótce z powrotem z Petersburga; okoliczność ta zbija wszelkie pogłoski, jakoby Xiążę Liwen miał się wyrzec miejsca Posła przy dworze naszym.

Dom Pedro mianował naczelnikiem brygady angielskiej w Oporto Pułkownika Cutter. Wynosi ona teraz 2000 ludzi. Następcą Pułkownika Williams w dowództwie angielskiego batalionu marynarki jest Porucznik Schaw.

W zeszłym tygodniu posłano z Dover do Antwerpii 5 gołębi, z których 4 przyleciały do wspomnianego miasta w przeciągu pół czwartej godziny, a 5ty musiał się zabiłkać.

W okolicy Sherness umarło w zeszłym tygodniu 2ch ludzi na cholera.

Gazety tutejsze umieszczają następującą wiadomość o rodzinie Admirała Napier: „Rodzina ta ma pochodzić z dawniej rodziny Thans Lenox, a przydomek Napier otrzymała z powodu następującego zdarzenia: Gdy w r. 1344. Król Dawid II. wezwał poddanych swoich do boju przeciw Anglikom, Hrabia Lenox wysłał na wojnę drugiego swego syna Donalda z należnym oddziałem uzbrojonych ludzi; a gdy w pewnej bitwie Szkoci chcieli ustępować, Donald wziął sztandar z rąk chorążego ojca swego, i z ludźmi swymi tak dzielnie uderzył na nieprzyjaciela, iż los bitwy zmienił i odniósł zwycięstwo. Gdy po dług owczasowego zwyczaju, każdy zdał sprawę z czynności swoich, oświadczył Król, iż

wszyscy w ogólności okazali się walecznymi, lecz był między nimi jeden, który nie ma równego sobie (*nae Pier*); z tego powodu Donald, do którego się to stosowało, wziął przydomek Napier, i w nagrodę za świetne usługi swoje otrzymał majątność Gosfield i inne dobra w hrabstwie Fife. Potomkiem jego był Archibald Napier, który w r. 1627. otrzymał dostojność Barona, a wkrótce potem Para.

Donoszą z Alexandryi, iż Mehmed Ali zajmuje się gorliwie poprawami w krajach swoich. Między innemi planami zamyśla port Suda uczynić głównym składem towarów dla handlu syryjskiego. Polecił kilku zagranicznym inżynierom, a między nimi dwóm Anglikom, Panom Wallace i Galloway, aby zwiedzili Syryję i Egipt, celem zrobienia gościnców handlowych i kanałów.

Z dnia 10. Sierpnia.

(Gaz. Rzqd.) — Wczoraj: zwołano powtórnie zgromadzenie na korzyść Polaków do bazaru w Gray Innrood; wszakże o godzinie 11, kiedy się posiedzenie rozpocząć miało, ledwo 12 osób się ukazało, tak dalece, iż do pół do trzeciej trzeba było czekać, do którego czasu około 40 osób się zgromadziło, pomiędzy temi Pani Maccauley i inne trzy damy, nie spostrzeżono wszakże żadnego członka parlamentowego. Lord Dunboyne (Irlandczyk) prezydował i uchwalono dwa postanowienia, dotyczące się załatwienia spraw irlandzkich i polskich, tudzież wynurzenia współuczucia Irlandczyków dla sprawy Polaków.

Rozmaite wiadomości

Z pomiędzy 25. klasztorów mnichowskich, które w Wielkiem Xięstwie Poznańskiem istniały za czasów, kiedy rząd pruski prowinęć tę zajął, 13 już wymarło albo jezniesiono. W 12 dotychczas egzystujących znajduje się ogółem 69 mnichów. 13, z pomiędzy nich żyją na probstwach. Wspomniane klasztory posiadają kapitału 263,381 Tal. 28 sgr. 11 fen. i pobierają prócz tego rocznie 12,646 Tal. 14 sgr. z naddatków skarbowych. — Klasztorów mniszek jest 5 z 43 zakonnicami; majątek ich wynosi 61,349 Tal. 20 sgr., a kompetencya wyznaczona dla nich z skarbu państwa 8564 Tal. 4 sgr. 8 fen. Z pomiędzy 446 duchownych w obwodzie Regencyjnym służbę pełniących, 171 posiadają dostateczną znajomość języka niemieckiego, aby w nim kaza-

nia miewać i traktować. — Liczba wszystkich nauczycieli szkolnych w obwodzie Regencyjnym dochodzi do 793, z pomiędzy których 666 znają dokładnie język niemiecki, tak że w nim objekta naukowe wykladać umieją, 97 jakkolwiek, a 48 tylko wcale nieumieją po niemiecku.

Na wzór francuskiego dzieła *Livre des cent-et-un* wyszło w Petersburgu dzieło, pod tytułem: *Nowosselje*, nakładem księgarza Smirdina, tego rosyjskiego *Advocata*, a któremu najslawniejsi autorowie Rosyi dar mu uczynili, złożywysy się każdy po artykule na uzupełnienie tego literackiego płodu. Wszystkich autorów, których tu artykuły umieszczone, jest dwudziestu siedmiu, a nakładnik postarał się o nader ozdobne wydanie, kosztujące go 22,000 rub. assyg. Pan Smirdin należy do bardzo przedsiębiorczych księgarzy i w r. 1832. wydał na nakładane przez siebie dzieła 400,000 rub. 259.

Amerykanie północni wynaleźli teraz zupełnie nowy artykuł handlu, to jest: wywożąc łód do Kalkutty, w skórzanych worach zawarty.

Indyanie amerykańscy są tego zdania, że słońce rozplywa się i gaśnie każdego wieczora w Gichym Oceanie, a nazajutrz wychodzi nowe z morza Atlantycznego. A jak u nas mówić się zwykło o pannie, że ma lat sześćnaście, tak tam mówią, że ma pięć tysięcy słońc lub podobnie.

W okolicy Rouen wilki tak bardzo się rozmnożyły, iż napadają na całe stadniny; uduśliły niedawno 17. żrebców i znaczną liczbę pokaleczyły.

Porucznik Randolph, który pociągnął za nos Prezydenta Stanów zjednoczonych, przybył w tych dniach do Anglii i wysiadł w Liverpoolu; opuścił on Amerykę natychmiast po dopełnieniu tej zniewagi. Prezydentowi.

OBWIESZCZENIE.

Podaje się niniejszemu do publicznej wiadomości, że Ur. Jan Bogumił August Naumann, Assessor przy tutejszej Król. Regencyi i obliwienica jego Ur. Fryderyka Julianna Ludwika Werder, kontraktem przedślubnym z dnia 25. Maja r. b., wspólność majątku i dorobku pomiędzy sobą wyłączyli.

Poznań, dnia 15. Lipca 1833.

Król. Pruski Sąd Pokoju.